

AL DOILEA SUMMIT AL COMUNITĂȚII POLITICE EUROPENE: REFLECTAREA ÎN PRESA INTERNAȚIONALĂ

Svetlana CEBOTARI*

CZU 327:[070+659.3]

Rezumat: *Cel de-al doilea Summit al Comunității Politice Europene (CPE), desfășurat la data de 1 iunie 2023 în localitatea Bulboaca din Republica Moldova, a devenit unul din evenimentele cele mai mediatizate atât în presa locală, cât și în cea internațională, în contextul în care lucrările CPE au avut loc în condițiile prezenței unui război activ și la o distanță de aproximativ 20 km de frontiera cu Ucraina.*

Prezentul articol are drept obiectiv analiza reliefării în massmedia străină a lucrărilor Summitului CPE desfășurat în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: summit, presă, platformă, massmedia, probleme, Republica Moldova, Bulboaca.

THE SECOND SUMMIT OF THE EUROPEAN POLITICAL COMMUNITY: THE REFLECTION IN THE INTERNATIONAL PRESS

Abstract: *The second summit of the European Political Community (EPC), held on June 1, 2023 in the town of Bulboaca in the Republic of Moldova, became one of the most publicized events in both the local and international media. Given that the works of the CPE in Bulboaca took place in the presence of an active war and at a distance of approximately 20 km from the border with Ukraine, the summit in Bulboaca was the event that attracted the attention of the entire international community, being widely publicized both in the national and international press.*

The objective of this article is to analyze the coverage in the foreign media of the works of the CPE summit held in the Republic of Moldova.

Keywords: summit, press, platform, mass media, problems, Republic of Moldova, Bulboaca.

* Svetlana CEBOTARI, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, svetlana.cebotari@mail.ru

Introducere:

Summitul Comunității Politice Europene (CPE) desfășurat la data de 1 iunie 2023 în satul Bulboaca din Republica Moldova a devenit unul din evenimentele cele mai mediatizate atât în presa locală, cât și în cea internațională, spre deosebire de reflectarea obținerii suveranității Republicii Moldova de acum 30 de ani, care nu a fost pe larg comunicat de presa străină [1]. La un interval de 30 de ani, Republica Moldova a fost în centrul atenției întregii lumi. Dacă Declarația de Suveranitate a Republicii Moldova din data de 27 august 1990 a fost modest redată în presa străină (doar discursul Ministrului afacerilor externe al României Romulus Neagu, acordat radiodifuziunii române și prezența în data de 23 iunie 1990 a delegației lituaniene în Republica Moldova, care a susținut și apreciat Declarația de Suveranitate. O poziție diametral opusă a avut-o la acel timp ziarul Krasnaia Zvezda de la Moscova care a redat în ajunul adoptării Declarației un articol cu referire la evenimentele care derulau în Moldova), [2, p. 246-247], Sute de jurnaliști străini au mediatizat evenimentul desfășurat în data de 1 iunie 2023, la conacul Mimi de la Bulboaca, Republica Moldova devenind prezentă în cele mai cunoscute publicații internaționale [3]. La Bulboaca s-a vorbit în toate limbile: română, engleză, franceză, ucraineană, portugheză și spaniolă. Jurnaliștii au relatat în direct despre evenimentul de amploare, iar Republica Moldova a fost titrată în presa internațională. Unii specialiști consideră că venirea în Republica Moldova, în special la Bulboaca, a fost o provocare mare, întrucât evenimentul s-a desfășurat la doar 20 de kilometri distanță de hotarul cu Ucraina. Dintre jurnaliștii acreditați la Summitul Comunității Politice Europene, 330 au fost reporteri, 200 - cameramani și fotografi, 60 editori, iar alții o sută au făcut parte din delegații oficiale în calitate de ofițeri de presă [4].

Summitul de la Bulboaca în presa străină

Pentru o mai bună comprehensiune, dar și în scopul construirii unui tablou mai integrat al reflectării evenimentului de la Bulboaca, apare necesitatea de a face o scurtă analiză a modului de reflectare a acestui eveniment în presa străină. Astfel, ceremonia de deschidere a Summitului Comunității Politice Europene a fost transmisă de o multitudine de canale și agenții de presă internațională. Cea mai mare agenție de știri chineză,

„Xinhua News” a transmis întreaga ceremonie de întâmpinare de către Președinta Republicii Moldova a liderilor celor 47 de state: Președintele francez Emmanuel Macron, discuțiile președintelui sârb Aleksandar Vucic, Prim-ministrul olandez Mark Rutte, Premierul danez Mette Frederiksen, Președintele Muntenegrului Jakov Milatovic, Președintele Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, Cancelarul german Olaf Scholz, Președintele Consiliului European Charles Michel, premierul spaniol Pedro Sanchez, Premierul belgian Alexander De Croo, Prim-ministrul italian Giorgia Meloni, Prim-ministrul finlandez Sanna Marin, Prim-ministrul britanic Rishi Sunak, Prim-ministrul ceh Petr Fiala, Prim-ministrul polonez Mateusz Morawiecki. În acest context se înscriu și declarațiile președintelui Consiliului European, Charles Michel, conform căruia Summitul de la Bulboaca este o oportunitate pentru Europa de a discuta despre problemele stridente și de a încerca să construiască mai multă convergență politică. De asemenea, conform celor relatate de canalul de știri „Xinhua News”, unii lideri europeni au încercat să folosească evenimentul pentru a dezamorsa tensiunile regionale, iar Platforma și-a propus să faciliteze coordonarea politică pentru țările europene, în special promovarea dialogului între statele UE și cele din afara UE. Summitul CPE s-a concentrat pe probleme de securitate, precum și pe energie, climă și interconectivitate [5].

Ceremonia de deschidere a celui de al doilea Summit al CPE, a fost transmisă de către canalul Al Jazeera în limba engleză. Din cei 10,4 milioane de abonați, evenimentul de la Chișinău a avut 5 106 vizionări. O atenție deosebită a fost acordată declarațiilor făcute de către președinta Republicii Moldova, M. Sandu și declarațiilor președintelui ucrainean V. Zelensky cu referire la dorința Moldovei de a adera la Uniunea Europeană și a Ucrainei de a se alătura alianței militare NATO și UE [6].

De asemenea, evenimentul de la Bulboaca a fost transmis pe canalul Youtube a „France 24”. Din 5,63 milioane de abonați, evenimentul de la Bulboaca a avut 28 921 vizionări [7]. Mesajul transmis de către liderii celor 47 de state a fost un mesaj al unității Europei împotriva războiului din Ucraina [8]. Canalul francez TV5 MONDE Info de asemenea a transmis evenimentul care s-a desfășurat la Bulboaca. Dintre cei 1,29 milioane de abonați ai canalului, evenimentul a avut 3 439 de vizionări. Astfel, TV5

MONDE a menționat că liderii a 47 de state au participat la acest format unic pe fundalul războiului din Ucraina. De asemenea, în cadrul știrilor de la acest canal s-au discutat unele momente precum lipsa și motivele absenței președintelui turc la eveniment. De asemenea, nu a rămas fără atenție nici poziția Marii Britanii. Un accent deosebit s-a pus pe obiectivele pe termen lung a CPE și care sunt elementele de răspuns a statelor europene la războiul din Ucraina. De asemenea, subiectul cu referire la securitatea energetică, cât și strategia europeană privind asigurarea securității a fost în centrul atenției [9]. La fel, discursul președintei Republicii Moldova M. Sandu a fost pe larg mediatizat și analizat de experții internaționali [10].

„În condițiile de pace și liniște de la castelul Mimi, care sunt într-un contrast puternic cu războiul care are loc la granița Republicii Moldova liderii statelor s-au reunit pentru a restabili pacea pe continent. De asemenea, președinta Sandu a menționat că prin reuniunea la cel de-al doilea Summit al Comunității Politice Europene, la doar 20 km de granița cu Ucraina, este o expresie a solidarității față de Ucraina și a poporul ei. Ucrainenii luptă pentru libertate, valorile europene și viitorul continentului nostru. Prin discursul său, președinta M. Sandu a condamnat războiul din Ucraina, care este cel mai mare război prezent pe continentul european. Președinta Republicii Moldova s-a mai referit și la faptul că summitul oferă o platformă pentru a găsi soluții la care este necesar angajamentul tuturor pentru a readuce pacea, a aborda consecințele războiului și a proteja Europa și este o expresie clară a unității, puterii și hotărârii Republicii Moldova de a acționa împreună ca o singură familie care rămâne unită, o familie care lucrează împreună pentru a aborda probleme comune. O singură familie europeană în care statele din interiorul și din afara Uniunii Europene acționează împreună pentru a descuraja agresiunea și a consolida pacea pe continent [11]. La fel, prin discursul său, M. Sandu s-a referit la faptul că o discuție strategică privind întărirea securității pe continent va face posibilă lichidarea consecințelor invaziei Ucrainei de către Rusia. De asemenea, președinta Sandu s-a referit la problemele crizei energetice și climatice și la modalitățile de soluționare a acestora: orientarea spre sistemul energetic paneuropean mai curat și mai sigur [12].

La fel, discursul președintelui Ucrainei Vladimir Zelenski ținut la Summitul Comunității Politice Europene din Moldova a atras atenția întregii

lumi. El a declarat că în Moldova nu se aud raiduri aeriene sau sirene, însă „nu demult rușii erau convinși că după ce au atacat Ucraina, vor ataca și Moldova”. Zelenski a mai spus că „Rusiei îi este teamă de NATO și încearcă să îi înghită doar pe cei din afara spațiului NATO”. Prin urmare, președintele Ucrainei a menționat că „toate țările europene care au graniță cu Rusia și nu vor să fie sfârțecate de Rusia, trebuie să se alieze cu UE și NATO”. De asemenea, prin discursul său, președintele Ucrainei a mai menționat că „nimeni dintre noi nu are îndoială care ar fi soluția pentru Europa: o apărare completă față de teroarea rusă” [13]. Discursurile liderilor de la Chișinău și Kiev au fost transmise și de canalele franceze „France Info” [14], „Monde” [15]. La fel, aceste canale au difuzat și discursul președintelui francez E. Macron. Declarațiile făcute de către președintele francez au fost redade de majoritatea canalelor de televiziune și radio din Franța. Astfel, conform canalului francez „Elysee.fr” [16], proiectul lansat în anul 2022, la Praga a devenit o realitate și demonstrează eficiența acestuia. Pe lângă felicitările aduse președintei Sandu cu prilejul organizării Summitului, care, în opinia președintelui francez a fost o provocare: „Organizarea celui de-al doilea summit în Moldova, la avanposturile Europei, aproape de frontul ucrainean, este și un succes răsunător și mărturia hotărârii statelor europene de a-și asuma angajamentul de a apăra pacea și securitatea în Europa, inclusiv susținerea Moldovei în procesul de aderare la UE”. Ceremonia de deschidere a celui de-al doilea Summit al CPE a fost difuzată de către canalul francez „RFI” [17] și „Les Echos” [18].

De asemenea, liderul de la Paris a menționat că summitul este un simbol foarte puternic în sine, care arată că nici un membru a familiei europene nu va fi abandonat, inclusiv Republica Moldova. Conform declarațiilor făcute de către președintele Macron, summitul a condiționat consolidarea eforturilor pentru Ucraina, care de mai bine de un an este supusă agresiunii ruse. Discuțiile și declarația comună cu președintele Zelensky reafirmă sprijinul acordat Ucrainei, evident în materie de armament, pentru pregătirea contraofensivei. În acest context, liderul de la Paris a reiterat acordul încheiat la 14 mai 2023, care vizează elementele de protecție împotriva atacurilor rusești cu echipamente de apărare aeriană și începerea de a pune în aplicare pregătirea piloților de luptă ucraineni în funcție de nevoile Forțelor Aeriene Ucrainene. Franța, fiind statul care a inaugurat această mișcare, și ținând

cont de consultările paralele cu Statele Unite și celelalte țări voluntare, a instruit miniștrii Apărării să pregătească cadrul formal și mecanismul de pregătire atât al piloților, cât și al mecanicilor, care se va face pe baza nevoilor exprimate de Partea ucraineană. De asemenea, în cadrul întrevederii cu președintele Zelensky, au fost discutate pe larg problemele garanțiilor de securitate ale NATO.

Organizarea Summitului demonstrează sprijinul acordat de către Franța Republicii Moldova. Franța și-a jucat, de asemenea, rolul său în aspectele legate de logistică și managementul aeroportului, în comunicarea și securitatea acestui summit. Dar sprijinul nostru este exprimat și într-un mod foarte concret în beneficiul populației moldovenești, pe lângă tot ceea ce am făcut cu Uniunea Europeană în ultimele luni, precum desfășurarea misiunii civile PSAC pentru a lupta împotriva amenințărilor hibride, adoptarea unui sistem european de sancțiuni împotriva personalităților care urmăresc destabilizarea Republicii Moldova sau asocierea cu mecanismul de interconectare în Europa...” [19].

Summitul de la Bulboaca a devenit subiect de analiză și pentru F. Parmentier, secretarul general al Centrului de Cercetări Politice „Sciences Po”. Conform analizei făcute de către F. Parmentier, „scopul CPE este de a deveni un forum incluziv pentru securitate, promovând încrederea între membri și ajutând la prevenirea și gestionarea crizelor, iar discuțiile purtate în cadrul acestui forum s-ar putea concentra pe chestiuni precum cooperarea în domeniul apărării, combaterea terorismului și securitatea frontierelor.

La fel, în contextul analizei făcute, Parmentier s-a referit și la posibilitățile CPE de a îmbunătăți legăturile de transport și infrastructura digitală prin includerea proiectelor de dezvoltare a rețelelor de transport transnaționale, oferirea investițiilor în acest domeniu și inițiative care vizează reducerea decalajului digital. Un aspect nu mai puțin important la care s-a referit Parmentier a fost cel cu referire la securitatea energetică. Prin intermediul CPE, europenii vor avea posibilitatea de a pune în discuție tranziția energetică a statelor europene, ținând cont de constrângerile geopolitice, și anume de a renunța la hidrocarburile rusești, care anterior erau abundente și ieftine. O atenție deosebită a fost acordată Republicii Moldova. Summitului de la Bulboaca este crucial nu doar pentru CPE, dar și pentru

Moldova. CPE poate oferi Moldovei o oportunitate unică de a-și spori angajamentul politic bilateral cu țările europene. Dezideratul Moldovei de a se alătura familiei europene necesită un efort considerabil din partea autorităților moldovenești. De asemenea, F. Parmentier s-a referit la Republica Moldova ca la o țară fără ieșire la mare, aflată între România și Ucraina, cu o populație de cel mult trei milioane de locuitori. Datorită alegerilor prezidențiale din noiembrie 2020, rezultate cu alegerea M. Sandu în calitate de președinte, Moldova și-a declarat vectorul european ca fiind principalul obiectiv ireversibil al țării.

Totuși, Republica Moldova, conform analizelor expertului, a fost, însă, puternic lovită de războiul din Ucraina, declanșat în luna februarie 2022. Încă din primele săptămâni de luptă, Moldova a trebuit să facă față unui aflux fără precedent de refugiați, și să găsească soluții concrete în ceea ce privește accesul la apă, locuințe, igienă și sănătate. Aproape jumătate de milion de ucraineni au traversat țara, marea majoritate mergând în țările Uniunii Europene, aproximativ 80.000 de refugiați rămânând pe teritoriul Republicii Moldova.

Atenția cea mai mare acordată de către F. Parmentier Moldovei s-a referit la faptul că, în condițiile în care are un teritoriu separatist la granița cu Ucraina, Transnistria, unde există o prezență militară rusă (Armata a 14-a), țara ar trebui să acționeze cu prudență. Solidaritatea cu Ucraina reprezintă atitudinea Moldovei față de Rusia. Analizând situația din Republica Moldova prin prisma războiului din Ucraina, expertul s-a referit și la militarii prezenți în Transnistria, care, contrar așteptărilor, nu au participat direct la lupte la momentul ofensivei ruse din februarie 2022 și nici mai târziu. Acest aspect a încurajat liderii moldoveni de a-și reafirma dorința de apropiere europeană, ceea ce a dus la recunoașterea statutului de țară candidată pentru Moldova, în ciuda numeroaselor amenințări hibride. Integrarea europeană este astăzi proiectul politic care reunește cei mai mulți moldoveni, chiar dacă poate exista opoziție față de o astfel de orientare geopolitică. F. Parmentier s-a referit și la alegerile din Găgăuzia (aprilie - mai 2023). Conform opiniei expertului, alegerile au arătat că regiune autonomă Găgăuzia rămâne „profund atașată de relațiile privilegiate cu Rusia” [20]. Evenimentul de la Bulboaca a fost prezent și pe paginile ziarelor franceze „Currier internationale” [21], „Le Point” [22].

O atenție nu mai puțin importantă a acordat-o Summitului „Associated Press”, care, din cele 2,15 milioane de abonați, a avut 4 764 vizionări. Conform celor relatate de jurnaliști, alegerea Moldovei este simbolică. Republica Moldova este o țară de 2,5 milioane de locuitori și a devenit subiectul unor operațiuni masive de destabilizare din partea Rusiei. Acest summit este, prin urmare, un mesaj de unitate împotriva Moscovei. Conform jurnaliștilor de la „Associated Press”, președinta Republicii Moldova M. Sandu și-a reiterat intenția de a adera la Uniunea Europeană, iar V. Zelensky a apărut necesitatea intrării țării sale în NATO [23].

În contextul analizei reliefării lucrărilor summitului de la Bulboaca, merită atenție și prezentarea știrii făcută de canalul Youtube „Euronews en español” [24] și agenția spaniolă de presă „Lamoncloa” [25]. Din cei 2,21 de abonați ai „Lamoncloa”, știrea cu referire la evenimentul din Republica Moldova a avut 1522 de accesări. „Lamoncloa” a redat că Summitul CPE a reunit cei 47 de lideri europeni în capitala Moldovei într-un forum care promovează dialogul informal intra-european și pune pe toate țările pe picior de egalitate. Conform celor relatate de către știrea oferită de „Lamonclua”, liderii europeni au abordat conectivitatea, interconexiunile energetice, infrastructura de transport și securitatea regională. La fel, a fost transmisă întvederea președintelui guvernului spaniol Pedro Sánchez cu președintele ucrainean V. Zelensky. În cadrul știrii prezentate cu referire la cel de al doilea Summit al CPE, a fost redat și discursul lui P. Sánchez, conform căruia „desfășurarea summitului în Moldova este încă un exemplu de angajament al întregului continent față de Republica Moldova și că Moldova este în centrul familiei europene”. De asemenea, prim-ministrul spaniol a lăudat eforturile pe care le depune Moldova pentru a deveni membră a Uniunii Europene. Întâlnirea de la Bulboaca, conform opiniei acestuia, permite Comunității Politice Europene să transmită un mesaj ferm de unitate în fața războiului de agresiune a Federației Ruse împotriva Ucrainei: „Libertățile noastre democratice, principiile și valorile care stau la baza Uniunii Europene și ordinea internațională bazată pe reguli sunt amenințate de războiul de agresiune al Rusiei”. De asemenea, Sánchez a subliniat că această provocare trebuie abordată împreună și că „Comunitatea Politică Europeană promovează ceea ce europenii prețuiesc cel mai mult: dialogul și cooperarea”. Nu mai puțină atenție a fost acordată

și declarației lui Pedro Sánchez precum că Spania va găzdui pe 5 octombrie 2023, la Granada, cel de-al III-lea Summit al Comunității Politice Europene. Pedro Sánchez a apreciat importanța promovării tuturor inițiativelor care există deja în acest domeniu și care apropie cetățenii europeni, cum ar fi promovarea mobilității tinerilor. În acest context, președintele Guvernului a reamintit că Erasmus+ este un succes care trebuie susținut și promovat în continuare, reamintind că, în 2022, au fost efectuate aproape 900 de mobilități academice între Spania și țările din Vecinătatea Estică, inclusiv Republica Moldova [26].

„Lamoncloa” consideră că un aspect pozitiv al Summitului a fost cel cu referire la abordarea energiei și a infrastructurii și asupra proiectelor care reprezintă cele mai bune exemple de cooperare. Președintele Guvernului a avut ocazia să sublinieze că interconexiunile energetice contribuie la dezvoltarea pieței europene de energie electrică, asigurând aprovizionarea și încurajând desfășurarea surselor regenerabile. În acest context, el a evidențiat realizarea în acest domeniu a coridorului de hidrogen H2MED pe care Spania, Portugalia și Franța îl vor dezvolta în comun.

În ceea ce privește infrastructura de transport, Pedro Sánchez a transmis celorlalți lideri importanța angajamentului pentru rețele de transport eficiente, un element fundamental pentru susținerea creșterii economice, favorizarea accesului la oportunități economice mai mari și îmbunătățirea rezistenței lanțurilor globale de aprovizionare. De asemenea, președintele Guvernului a pus în valoare propunerile care urmăresc extinderea coridorului mediteranean din Spania până în Ucraina, inclusiv și proiectele recente de adaptare a infrastructurii feroviare din Europa de Est. De asemenea, într-un context internațional complex, liderii și-au putut concentra discuțiile pe securitate și au pus un accent deosebit pe amenințările hibride și pe securitatea nucleară din Ucraina. Prezența președintelui Zelensky la acest summit a permis celorlalți lideri să-și reitereze sprijinul pentru poporul ucrainean în fața agresiunii nejustificate a Federației Ruse și să sublinieze necesitatea de a lucra la construirea unei păci juste și durabile în Ucraina. [27].

Agenția de presă italiană „Pupia News” la fel a reflectat ceremonia de deschidere a celui de-al doilea Summit al CPE. Astfel, din cei 167 mii de abonați, a avut 8 527 de vizionări. Canalul a redat în special declarațiile

prim-ministrei Italiei, Giorgia Meloni. Știrea cu referire la cel de-al doilea Summit al CPE desfășurat în Moldova a fost transmis de către Agenția de presă „Sky News”. Din cele 6,39 milioane de abonați, știrea cu referire la participarea liderilor europeni la evenimentul din Moldova a avut 6244 vizionări [28]. Știri cu referire la evenimentul din Republica Moldova au fost difuzate de către agenția germană de presă „DG”. Din 1,6 mii de abonați pe care îi are „DG”, evenimentul de la Bulboaca a avut 124 vizionări. Summitul Comunității Politice de la Chișinău a fost subiect de discuție și pentru comunitatea germană pentru politică. Conform experților, Ilke Toygür, Georgina Wright, Milan Nič, cel de-al doilea Summit al CPE de la Chișinău a dat tonul pentru viitoarea activitate a noului format. Deși până acum CPE nu a reușit să promoveze „politica strategică” în Europa extinsă, cel de-al doilea Summit al CPE a contribuit la consolidarea opoziției față de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei și servirea drept catalizator pentru procesul de extindere a UE [29].

Agenția belgiană de presă „LaLibre” a redat declarațiile înaltului reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate Josep Borrell conform căruia evenimentul este un motiv în plus de a transmite un mesaj puternic, în special Rusiei. Josep Borell s-a referit și la perspectiva de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, menționând că problema legată de regiunea transnistreană nu poate bloca parcursul european al țării [30]. Nu a rămas fără atenție nici interviul acordat la o conferință de presă comună a șefei executivului european Ursula von der Leyen. Astfel, conform declarațiilor făcute de către Ursula von der Leyen, Republica Moldova a devenit „inima politică a Europei”. De asemenea, Von der Leyen a anunțat că Uniunea Europeană va acorda mai mult sprijin pentru a ajuta Moldova să poată face față presiunilor economice cauzate de agresiunea rusească împotriva Ucrainei și să reziste în fața „amenințărilor hibride” ale Rusiei pe plan intern... cel mai important sprijin pe care îl oferă Republicii Moldova este facilitarea procesului de aderare la Uniunea Europeană” [31].

Penru jurnaliștii de la agenția de presă „Doice Welle” (DW), locul Summitului nu a fost ales întâmplător, castelul Mimi care a găzduit Summitul se află pe autostrada Chișinău-Tiraspol și este la doar 30 de kilometri de zona transnistreană. Locuitorii acestei regiuni rebele văd deja diferența:

Tiraspolul „sovietic”, dincolo de Nistru pe care îl compară cu infrastructura moldovenească, iar după Bulboaca se circulă deja pe autostrada „euro-moldovenească”. Toate acestea, potrivit jurnaliștilor de la DW, ar trebui să arate avantajele integrării europene. Decizia de a organiza summitul în Moldova a fost luată la prima ședință a PEV, care a avut loc în octombrie anul trecut la Praga. S-a convenit ca astfel de discuții să aibă loc de două ori pe an de către statele membre UE și statele din afara UE, pe rând. Un nou format de cooperare pentru dialog și coordonare politică a fost propus de președintele francez Emmanuel Macron după ce Ucraina a depus o cerere de aderare la UE [32]. Portalul de știri german „Bundeseigierung” a transmis declarațiile lui Olaf Scholz conform căruia Comunitatea Politică Europeană este o nouă entitate a cărei ambiție este de a propune un nou format de cooperare politică în Europa. Comunitatea se distinge de alte instituții europene preexistente printr-o caracteristică principală, flexibilitatea sa. Este inspirat de modelul G20, care reunește liderii celor mai puternice țări din lume pentru a discuta probleme internaționale și a încerca să găsească soluții concrete la provocările majore [33].

Evenimentul de la Bulboaca la fel a fost redat și de portalul de știri elvețian „Swissinfo” [34]. Astfel, conform relatărilor jurnaliștilor de la „Swissinfo”, la Summitul de la Bulboaca, V. Zelensky a subliniat că 2023 este un an pentru decizii decise pentru Ucraina și a cerut o „invitație clară pentru aderare” la summitul NATO de la Vilnius din iulie, precum a cerut și garanții de securitate. În același timp, Zelensky a menționat că și-ar dori să vadă progrese pe calea aderării țării sale la Uniunea Europeană. Kievul a depus o cerere corespunzătoare anul trecut, după începerea invaziei pe scară largă a Rusiei în Ucraina. De asemenea, această declarație a fost comentată și de unii experți elvețieni. Conform opiniei acestora, „o serie de instituții de presă au raportat anterior că aliații NATO discută despre posibilitatea de a oferi Ucrainei anumite garanții de securitate, urmând exemplul cooperării SUA cu Israelul. Reprezentanții țărilor NATO spun că ușile uniunii sunt deschise pentru Kiev, dar intrarea Ucrainei în ea este greu posibilă, în timp ce războiul cu Rusia continuă”.

Relațiile diplomatice dintre Estonia și Moldova au fost încheiate la 10 noiembrie 1992. Anul trecut, Tallinn și Chișinău au sărbătorit 30 de ani de la obținerea independenței de către state. „În aceste vremuri grele, când

Rusia continuă să ducă un război inuman împotriva Ucrainei, sprijinul diplomatic pentru acest eveniment este de neprețuit. Țările europene nu vor renunța sub nicio formă la Republica Moldova. Pacea și democrația vor fi protejate. Acest eveniment este important și pentru cursul european al Republicii Moldova. Liderii statelor membre vor vizita și vor putea cunoaște mai bine Republica Moldova. Și pentru noi, aceasta este o oportunitate de a demonstra că suntem un stat pașnic, cu oameni harnici, cu demnitate și împărtășim valorile europene”, sunt declarațiile președintei M. Sandu prezentate de portalul de știri estonian „ERR.EE” [35]. De asemenea, s-a mai menționat că Estonia pe parcursul anilor sprijină activ Republica Moldova pe arena internațională și pe drumul său către integrarea europeană. În același timp, călătoriile primelor persoane ale statului în Moldova nu sunt atât de frecvente. În 2022, președintele Alar Karis a zburat la Chișinău, iar în 2018 premierul Juri Ratas a vizitat Moldova. În septembrie 2021, potrivit „ERR.EE”, președintele Kersti Kaljulaid urma să viziteze Moldova, dar până la urmă vizita nu a avut loc.

Desfășurarea lucrărilor celui de al doilea Summit al CPE a fost transmis de canalul Youtube al „Azer Tac”. O atenție deosebită s-a acordat ceremoniei de întâmpinare a Președintelui Republicii Azerbaidjan, Ilham Aliyev de către Președinta Republicii Moldova, Maia Sandu. Din cei 7, 31 mii de abonați, în ziua de 01.06.2023 canalul a avut 216 vizionări [36]. Portalul de știri „ЭХО КАВКАЗА” de asemenea a relatat despre evenimentul de la Bulboaca și despre măsurile luate privind asigurarea securității participanților la eveniment.

În cadrul Summitului Comunității Politice Europene, din 1-2 iunie în complexul vitivinicol Mimi din satul Bulboaca, în scopul asigurării securității aviației, zborurile tuturor aeronavelor civile au fost interzise în întreg spațiul aerian al Republicii Moldova pentru intervalul orar de la 1 iunie 00.00 (ora locală) până la 2 iunie 07.00, cu excepția aeronavelor oficiale. În cazul vehiculelor aeriene civile fără pilot (drone), interdicția de zbor a fost în vigoare pentru intervalul de timp 00:00 pe 31 mai (ora locală) până la ora 07:00, pe 2 iunie. Ministerul a menționat că companiile aeriene au fost deja informate cu privire la interzicerea zborurilor în spațiul aerian al republicii. De asemenea, a fost interzisă staționarea mașinilor în parcare aeroportului. De asemenea, la știrile oferite de către „ЭХО КАВКАЗА” se

menționează că Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova a raportat și despre restricția circulației vehiculelor și a măsurilor de securitate luate în zilele summit-ului [37].

Publicația „Euroactiv” a scris că „Summitul Comunității Politice Europene, găzduit de Republica Moldova la 1 iunie, este o șansă pentru ca Moldova să arate progresul la care a ajuns și dezvoltarea economică”. Jurnaliștii de la BBC s-au referit la declarațiile făcute de premierul britanic, Rishi Sunak, în Republica Moldova. Este vorba despre problema migrației ilegale, discutată de acesta cu liderii din Europa [38]. Din presa română, Digi 24 a avut jurnaliști acreditați la Bulboaca, care a intrat în direct de la eveniment. Antena 3 a scris că Moldova a găzduit un „summit fără precedent”, iar Libertatea a discutat cu ocalnicii din Bulboaca și i-a întrebat ce cred despre summit [39].

Desfășurarea lucrărilor celui de-al doilea Summit al CPE de la Bulboaca au fost pe larg reliefate și în presa ucraineană. Astfel, proiectul „Гром” al canalului național ucrainean „1+1”, din cei 1,9 mln de abonați, a avut 4,7 mii vizionări. Conform experților „Гром”, Summitul Comunității Politice Europene este un nou element al arhitecturii diplomatice europene, iar participarea președintelui Ucrainei, V. Zelensky demonstrează că subiectul cu referire la situația din Ucraina a fost unul central la acest eveniment [40].

Canalul de telegram ucrainean „Dumskaya” pe lângă redarea desfășurării evenimentului, a mai relatat că doar Rusia și Belarus nu au fost invitate la summit. Ceea ce este de înțeles, pentru că summitul a devenit un semn de solidaritate cu Ucraina și cu țara gazdă Moldova. Ideea Comunității Politice Europene este în primul rând dezvoltarea și îmbunătățirea cooperării dintre UE și alte state europene [41]. În acest context, se înscrie și redarea evenimentului de la Bulboaca, cât și discursul președintelui ucrainean de către agenția de informare „Українские национальные новости” [42].

Informația cu referire la desfășurarea evenimentului a fost redată și de canalul „МІР 24” canalul de televiziune al CSI [43]. Evenimentului care a avut loc în Republica Moldova a fost redat și de către portalul de știri „Reuters”, care a scris despre declarațiile președinților V. Zelenski, E. Macron făcute la Bulboaca, raportându-le la contextul internațional.

O poziție negativă cu referire la Summitul CPE de la Bulboaca au avut-o majoritatea canalelor, dar și unii experți din Federația Rusă, care au

afirmat: „Faptul că liderii mai multor state europene au călcat pe pământul moldovenesc, nu înseamnă deloc că Occidentul a scos Moldova din spațiul civilizației ruse. Limba rusă, Transnistria, Găgăuzia, forțele de menținere a păcii ruse, resursele energetice, piețele rusești pentru produsele moldovenești, memoria istorică comună, credința comună sunt factorii care leagă Moldova de Rusia. De asemenea, în sursele ruse a fost adusă o critică conducerii Sandu. De asemenea, în presa din Federația Rusă a fost redat ironat desfășurarea Summitului de la Bulboacă. Conform declarațiilor făcute de către Shornikov nu a existat o atenție remarcabilă din partea presei occidentale față de Moldova în legătură cu summitul: nu este nimic de vorbit, nu s-a întâmplat nimic semnificativ pentru lumea occidentală la Chișinău. De asemenea, s-a menționat că „Regimul Sandu, al cărui garanție de stabilitate era visul european al moldovenilor, s-a zguduit. Moldova intră în perioada electorală și există o amenințare reală ca actuala echipă să piardă puterea. Alimentată cu iluziile europene, populația Moldovei este împinsă spre alegerea „corectă” în timpul campaniilor viitoare”.

De asemenea, Shornikov a mai afirmat: „Faptul că Sandu este un susținător înflăcărat al integrării europene este puțin probabil să fie pus la îndoială în Moldova. Doar drumul către Uniunea Europeană este dat moldovenilor la un preț mare. În loc să îmbunătățească standardele legale și să crească nivelul de trai, are loc o sărăcire a populației și arbitriul autorităților nu mai este atât de atractiv, în doi ani numărul susținătorilor integrării europene a scăzut de la 68% la 35%. Fiasco-ul echipei Sandu nu este încă evident și este timp de îmbunătățit situația. Pierderea recentă din Găgăuzia spune că regimul nu este viabil” [44].

Kirill Logvinov, reprezentantul permanent interimar al Rusiei pe lângă UE, a declarat pentru agenția de presă TASS: „... va fi o nouă încercare a Bruxelles-ului de a forma o coaliție anti-rusă și de a convinge alte țări să se alăture sancțiunilor împotriva Rusiei și, ..având în vedere caracterul anti-rus al Bruxelles-ului, nu se poate aștepta de la PEV altceva decât o altă încercare de a-și impune propria „viziune asupra lumii”..., iar apariția noului format a fost dictată de criza atât a Politicii Europene de Vecinătate, cât și a programului Parteneriatului Estic (inițiativa UE de apropiere de Azerbaidjan, Armenia, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina). Dar dacă mai devreme UE și statele focus erau unite prin conștientizarea beneficiilor in-

tegrării economice, astăzi UE vede beneficiile doar în formarea unei coaliții anti-ruse. „Cu siguranță, activitatea forumului nu poate decât să fie afectată de faptul că de la primul summit din octombrie 2022, organizatorul său, Uniunea Europeană, prin acțiunile sale, a contribuit și mai mult la escaladarea conflictului ucrainean. UE consideră că relațiile cu Rusia „dăunează intereselor naționale” ale țărilor terțe sau că UE va fi „prietenă” doar cu cei care, împreună cu ea, au stat pe „partea dreaptă a istoriei”. „Întâlnirea de la Chișinău este, de asemenea, o oportunitate pentru Bruxelles de a continua să-i convingă pe ceilalți de necesitatea respectării sancțiunilor unilaterale ilegite. Cu toate acestea, nu există motive obiective pentru ca acele țări care se străduiesc cu adevărat să-și păstreze independența politicii externe să se implice în confruntarea dintre Occident și Rusia” [45].

Pentru ziaristii de la ziarul „Московский Комсомолец”, „Summitul CPE, care s-a petrecut în Moldova, nu a adus nicio decizie concretă, așa cum era de așteptat. De fapt, nimeni nu se aștepta la mari succese, cu excepția, poate, a lui Sandu și Zelensky. Primul a sperat ca Moldova să primească undă verde în UE, iar al doilea a venit după bani și luptători. Mai mulți șefi de stat au sugerat în mod explicit că drumul către UE pentru Moldova va fi foarte lung. Niciunul dintre liderii europeni nu a promis nimic specific Chișinăului. Dar autoritățile moldovenești au sperat atât de mult ca la summit să se poată conveni măcar asupra începerii negocierilor privind aderarea țării la UE. Sandu a vorbit atât de încrezător că țara ar putea deveni membră a Uniunii Europene până în 2030. Dar nu a fost. Europa este destul de mulțumită de starea actuală a lucrurilor: Moldova sărăcită ca sursă de forță de muncă ieftină și piață pentru dumpingul de bunuri de calitate scăzută. Nimeni nu vrea „să ridice” nivelul de trai al populației la propriul său nivel. Aceasta nu este „afurisita URSS” care a reconstruit gratuit industria, știința și cultura pentru tine” [46].

Portalul de știri „Газеты.Ru” a menționat că „partidul de opoziție din Moldova „Shor” și alte forțe antiguvernamentale, unite în „Mișcarea pentru Popor”, au emis o rezoluție ca urmare a rezultatelor ultimelor proteste de la Chișinău, în care au promis că vor bloca drumurile din capitala Moldovei în ziua summitului de acolo”. De asemenea, în presa din Rusia a fost redată declarațiile oponentilor: „Plănuim să blocăm traficul pe multe artere de transport pentru a ne exprima poziția civilă reprezentanților altor țări.

Acțiunile autorităților în timpul crizei și lipsa banilor la buget sunt ca o sărbătoare în timpul ciumei”, se arată în rezoluția Mișcării pentru Popor [47].

Concluzii:

CPE este o organizație creată la inițiativa președintelui francez E. Macron la data de 9 mai 2022. Aceasta reprezintă o platformă care oferă spațiu de cooperare tuturor statelor europene care împărtășesc aceleași valori democratice comune. Este o platformă care oferă posibilitatea tuturor statelor să pună în discuție cele mai stringente probleme care vizează securitatea și pacea europeană, securitatea energetică, problemele ecologice, sociale etc. Toate acestea ne demonstrează relevanța și puterea acestui format. Analizând cel de-al doilea Summit al Comunității Politice Europene, desfășurat la data de 1 iunie 2023, în localitatea Bulboaca din Republica Moldova, este de menționat faptul că acesta s-a desfășurat în condițiile în care la frontiera Moldovei este prezent un război activ, război condiționat de invazia Federației Ruse în Ucraina. Desfășurarea Summitului CPE la Bulboaca nu este una întâmplătoare. Această alegere este una simbolică și reprezintă unitatea și consolidarea statelor europene împotriva acțiunilor Federației Ruse în Ucraina.

Deși au fost analizate doar o parte a surselor de informare care au difuzat și reflectat lucrările celui de-al doilea Summit al CPE, vedem că, la un interval de trei decenii de la oținerea independenței, Republica Moldova a devenit subiect de discuții pentru experții internaționali și a fost în centrul atenției întregii comunități internaționale.

Referințe bibliografice:

1. *Summitul de la Bulboaca, în presa internațională: Ce au scris despre eveniment jurnaliștii străini?* <https://realitatea.md/summitul-de-la-bulboaca-in-presa-internationala-ce-au-scris-despre-eveniment-jurnalistii-straini/>
2. Cebotari S. *Ecouri internaționale la adresa Declarației de Suveranitate a Republicii Sovietice Socialiste Moldova*. Suveranitatea Republicii Moldova: concept și realitate. Materialele conferinței științifice interuniversitare on-line „30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova, 23 iunie, 2020. Chișinău, 2020, p. 246-247.
3. *Summitul de la Bulboaca, în presa internațională: Ce au scris despre*

- eveniment jurnaliștii străini?* <https://realitatea.md/summitul-de-la-bulboaca-in-presa-internationala-ce-au-scris-despre-eveniment-jurnalistii-straini/>
4. *Sute de jurnaliști au fost acreditați la Summit CPE de la Bulboaca, iar Republica Moldova a fost titrată în presa internațională.* <https://moldova1.md/p/10693/sute-de-jurnalisti-au-fost-acreditati-la-summit-cpe-de-la-bulboaca-iar-republica-moldova-a-fost-titrata-in-presa-internationala>
 5. *2nd European Political Community summit focuses on security, energy.* Xinhua. <http://english.news.cn/20230602/77878f6575774c668fe153c4b0c69493/c.html>
 6. *European political community summit: Ukrainian president joins European leaders.* <https://www.youtube.com/watch?v=s2zKtpK5OV0>
 7. *Esther Herrera Directo. Los líderes europeos se reúnen en Moldavia para la cumbre de la Comunidad Política Europea.* <https://f24.my/YTeshttps://www.youtube.com/watch?v=Y4dHrBWPYhM>
 8. *Une alliance contre la Russie ? La communauté politique européenne réunie en Moldavie.* <https://www.youtube.com/watch?v=vpvwtiwEwKA>
 9. *Communauté politique européenne: naissance d'une nouvelle solidarité ?* <https://www.youtube.com/watch?v=5HgKctzAEZ8>
 10. *EPC Summit: Volodymyr Zelensky and Maia Sandu make first statements for reporters.* https://www.ipn.md/en/epc-summit-volodymyr-zelensky-and-maia-sandu-make-first-statements-7965_1097295.html
 11. *Déclaration commune du Président de la République et du Président de l'Ukraine M. Volodymyr Zelensky (1er juin 2023).* <https://ue.delegfrance.org/participation-du-president-de-la-6338#Declaration-commune-du-President-de-la-Republique-et-du-President-de-nbsp>
 12. *Discursul Președintei Republicii Moldova, Maia Sandu, la deschiderea summitului Comunității Politice Europene.* <https://presedinte.md/presa/discursul-presedintei-republicii-moldova-maia-sandu-la-deschiderea-summitului-comunitatii-politice-europene>
 13. *Zelenski, mesaj tranșant la Summitul CPE: Toate țările europene care au graniță cu Rusia nu vor să fie sfârțecate de Rusia, ar trebui să se alinieze de UE și NATO.* <https://newsmaker.md/ro/zelenski-mesaj-transant-la-summitul-epc-toate-tarile-europene-care-au-granita-cu-rusia-si-nu-vor-sa-fie-sfartecate-de-rusia-trebuie-sa-se-alieze-cu-ue-si-nato/>
 14. *En Moldavie, la “famille européenne” fait bloc autour de Zelensky.* <https://information.tv5monde.com/international/en-moldavie-la-famille-europeenne-fait-bloc-autour-de-zelensky-2643071>

15. *La Moldavie accueille son “sommet du siècle”, l’Europe affiche son unité face à Poutine.* <https://www.rtbf.be/article/la-moldavie-accueille-son-sommet-du-siecle-leurope-affiche-son-unite-face-a-poutine-11206251>
16. *Conférence de presse du Président de la République au Sommet de la Communauté politique européenne.* <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2023/06/02/deplacement-en-moldavie-pour-le-deuxieme-sommet-de-la-communaute-politique-europeenne>
17. *Réunion de la CPE en Moldavie: «La présence de Zelensky est l’un des éléments marquants du sommet».* <https://www.rfi.fr/fr/podcasts/invit%C3%A9-international/20230601-r%C3%A9union-de-la-cpe-en-moldavie-la-pr%C3%A9sence-de-zelensky-est-l-un-des-%C3%A9l%C3%A9ments-marquants-du-sommet>
18. *Karl De Meyer. La Moldavie face au défi d’un sommet à 47 leaders.* <https://www.lesechos.fr/monde/europe/la-moldavie-face-au-defi-dun-sommet-a-47-leaders-1916225>
19. *Ibidem.*
20. *Parmentier F. Moldavie : Un nouvel acte pour la Communauté politique européenne.* <https://www.institutmontaigne.org/expressions/moldavie-un-nouvel-acte-pour-la-communaute-politique-europeenne>
21. *Guerreen Ukraine. En Moldavie, un sommet européen “aux allures de front anti-Poutine”.* <https://www.courrierinternational.com/article/guerreen-ukraine-en-moldavie-un-sommet-europeen-aux-allures-de-front-anti-poutine>
22. *Moldavie : Zelensky participe à un sommet européen avec 47 chefs d’État.* https://www.lepoint.fr/monde/moldavie-zelensky-participe-a-un-sommet-europeen-avec-47-chefs-d-etat-01-06-2023-2522592_24.php#11
23. *Ukrainian President attends Moldova summit.* <https://www.youtube.com/watch?v=Mb56pTanVvw>
24. *La Comunidad Política Europea escenifica en Moldavia su unión ante la agresión rusa a Ucrania.* <https://es.euronews.com/2023/06/01/la-comunidad-politica-europea-escenifica-en-moldavia-su-union-ante-la-agresion-rusa-a-ucra>
25. *El presidente Sánchez subraya que la Cumbre de Moldavia es una muestra de unidad contra la guerra de Putin.* [Lamoncloa.https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Paginas/2023/010623-sanchez-viaje-republica-moldavia.aspx](https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Paginas/2023/010623-sanchez-viaje-republica-moldavia.aspx)
26. *ibidem.*

27. *Punto stampa del Presidente Meloni al Vertice della Comunità Politica Europea*
28. *European leaders gather for photo at the European Political Community summit.* <https://www.youtube.com/watch?v=7Brbl3ftZqY>
29. *The European Political Community Summit in Moldova - Potential Beyond the EU Framework.* https://www.youtube.com/watch?v=WVwmo_De_tk
30. Udrescu M. L'Europe se réunit en Moldavie, „à une vingtaine de kilomètres de la frontière ukrainienne”, pour faire front face à la Russie. <https://www.lalibre.be/international/europe/2023/06/01/en-moldavie-la-communau-te-politique-europeenne-cherche-les-moyens-dincarner-leurope-unie-face-a-la-russie-KJRGWFO46JEHBDOISQT2AFGNLM/>
31. *Ursula von der Leyen and Josep Borrell to participate in European Political Community meeting in Moldova on 1 June.* <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/ursula-von-der-leyen-and-josep-borrell-to-participate-in-european-political-community-meeting-in-moldova-on-1-june/>
32. Буракова. Саммит в Молдове: как Кишинев стал центром Европы. <https://www.dw.com/ru/sammit-v-moldove-kak-kisinev-na-dva-dna-stal-centrom-evropy/a-65794460>
33. *Olaf Scholz au sommet de la CPE à Chisinau« Nous envoyons un signal fort contre l'impérialisme russe ».* <https://www.bundesregierung.de/breg-fr/actualites/scholz-cpe-2194066>
34. *О чем беседовал с Владимиром Зеленским президент Швейцарии?* <https://www.swissinfo.ch/rus/business/%D0%BE-%D1%87%D0%B5%D0%BC-%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB-%D1%81-%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BC-%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%BC-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82-%D1%88%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D1-%86%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B8-48559780>
35. *1 июня в Молдову съедутся лидеры 50 стран Европы, в том числе Кая Каллас.* <https://rus.err.ee/1608962509/1-ijnunja-v-moldovu-sedutsjalidery-50-stran-evropy-v-tom-chisle-kaja-kallas>
36. *Opening ceremony of the 2nd European Political Community Summit was held in Chișinău.* <https://www.youtube.com/watch?v=rQEWnfzDvhk>
37. Portalul de știri „ЭХОКАВКАЗА”. <https://www.ekhokavkaza.com/a/zelen-skiy-zayavil-o-podderzhke-soyuznikov-po-voprosu-istrebiteley/32439181.html>

38. Victoria Laur. *Summitul de la Bulboaca, în presa internațională: Ce au scris despre eveniment jurnaliștii străini?* <https://realitatea.md/summitul-de-la-bulboaca-in-presa-internationala-ce-au-scris-despre-eveniment-jurnalistii-straini/>
39. Ibidem.
40. *Мощный удар по Москве от Молдовы! Конец Приднестровья уже близко...* <https://www.youtube.com/watch?v=g333PQNnD-8>
41. *Международный аэропорт Кишинев закроют во время проведения саммита Евросоюза.* <https://dumskaya.net/news/mezhdunarodnyu-aeroport-kishinev-zakroyut-na-vre-175362/>
42. *Саммит Европейского политического сообщества в Молдове: что это, кто придет и какие решения могут принять.* Украинские национальные новости. Информационное агенство. <https://www.unn.com.ua/ru/news/2030151-samit-yevropeyskoji-politichnoyi-splnoti-u-moldovi-scho-tse-khto-priyide-ta-yaki-rishennya-mozhut-ukhvaliti>
43. *Европейское политическое сообщество проведет саммит в Молдове 1 июня.* <https://mir24.tv/news/16550992/22-kishinev-sammit>
44. *Эксперт назвал саммит в Молдавии пустым мероприятием.* <https://ria.ru/20230601/sammit-1875670139.html>
45. *Лидеры 47 стран обсудят безопасность и энергетику на саммите Европейского политсообщества.* <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/17896855>
46. *«Пьяный саммит» с Зеленским в Молдавии ознаменовался скандалом.* <https://www.mk.ru/politics/2023/06/02/pyanyu-sammit-s-zeleenskim-v-moldavii-oznamenovalsya-skandalom.html>
47. Резанова-Яцкевич Е. *Молдавские оппозиционеры пообещали заблокировать проезд в Кишиневе в день саммита ЕС.* Газета.Ru. <https://www.gazeta.ru/politics/news/2023/05/07/20383046.shtml>